

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗРЫН ХАРЪЯА
ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН 2017 ОНЫ ТӨСВИЙН ТӨСӨЛД ӨГӨХ САНАЛ

2017 ОН

Нэг. Ерөнхий мэдээлэл

Дундговь аймгийн аудитын газар Төрийн аудитын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.2.4-д заасан бүрэн эрхийн хүрээнд аймгийн Засаг даргаас иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд өргөн мэдүүлсэн аймгийн 2017 оны төсвийн төсөлд санал оруулж байна.

Төсвийн тухай хуулийн 8.5.1¹ дүгээр заалт болон Сангийн сайдын 2012 оны 244 дугаар тушаалаар баталсан “Орон нутгийн төсвийн төсөл боловсруулах журам”-ын дагуу аймгийн Засаг даргаас Дундговь аймгийн 2017 оны төсвийн төслийг боловсруулан 2016 оны 11 дүгээр сарын 22-ны өдөр аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд өргөн мэдүүлжээ.

Сангийн сайдын 2012 оны 244 дугаар тушаалаар баталсан “Орон нутгийн төсвийн төсөл боловсруулах журам”-ын 7.3²-т зааснаар аймгийн Засаг дарга Дундговь аймгийн 2017 оны төсвийн төслийг аудитын газарт 11 дүгээр сарын 10-ны дотор хүргүүлэхээр тусгасан боловч улсын төсөв 11 дугаар сарын 10-ны өдөр батлагдсантай холбоотойгоор 2016 оны 11 дүгээр сарын 17-нд урьдчилсан байдлаар ирүүлж, аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн хурлаар хэлэлцүүлэн, 2016 оны 11 дүгээр сарын 30-ны өдөр Аудитын газарт эцэслэн ирүүлсэн.

Мөн аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын Хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн хэлтсээс “Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх төсөл, хөтөлбөр, арга хэмжээний жагсаалт”-ыг 2016 оны 12 дугаар сарын 01-ний өдөр эцэслэж Аудитын газарт ирүүлсэн зэргээс шалтгаалан 2017 оны төсвийн төсөлд өгөх саналыг богино хугацаанд /2 хоногт/ боловсрууллаа. Түүнчлэн төсвийн орлого зардлын төлөвлөлтийн талаарх зарим дэлгэрэнгүй судалгаа, нарийвчилсан тооцоо, бүрэн ирүүлээгүй нь санал боловсруулахад хүндрэлтэй байсан.

Аудитын газраас аймгийн 2017 оны төсвийн төсөлд санал боловсруулахдаа зарим бодитой хэрэгжих орлогыг өмнөх оны түвшингээс бууруулахгүй байх, төсвийн хөрөнгийн үр ашгийг дээшлүүлэх талаар зарчмын санал дэвшүүлэхийг зорьсон болно.

¹ 8.5.1.аймаг, нийслэлийн Засаг дарга тухайн шатны жилийн төсвийн төслийг жил бүрийн 11 дүгээр сарын 25-ны дотор тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд өргөн мэдүүлэх;

² Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга тухайн шатны төсвийн төслийг аймаг, нийслэлийн аудитор, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд жил бүрийн 11 дүгээр сарын 10-ны өдрийн дотор хүргүүлнэ.

Дундговь аймгийн 2017 оны төсвийн төсөлд болон 2016 оны хүлээгдэж байгаа гүйцэтгэлээр эдийн засаг, санхүүгийн үндсэн үзүүлэлтүүд хэрхэн тусгагдсаныг авч үзвэл:

- Дундговь аймгийн төсвийн нийт орлого эхний 10 сарын байдлаар 99.7 хувь буюу 3,451.1 сая төгрөгийн гүйцэтгэлтэй харин жилийн эцсийн хүлээгдэж буй гүйцэтгэл 99.7 хувь буюу төлөвлөснөөс 11.3 сая төгрөгөөр тасрах хандлагатай байна. 2016 оны эхний 10 сарын байдлаар орон нутгийн төсвийн 9 нэр төрлийн орлого 281.1 сая төгрөгөөр тасарсан байна.
- Орон нутгийн төсвийн нийт суурь орлогыг 4,878.4 сая төгрөг, суурь зардлыг 10,398.8 сая төгрөг, дээд шатны төсвөөс 6,155.2 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг авахаар тооцоолжээ.
- Монгол Улсын 2017 оны Төсвийн тухай хуулийн дагуу улсын төсвөөс шилжүүлэх тусгай шилжүүлгийн орлого, зарлагыг 22,639.5 сая, орон нутгийн хөгжлийн сангийн шилжүүлгийн орлого, зарлагыг 2,688.5 сая төгрөг байхаар тус тус тооцсон байна.

Хоёр. Орон нутгийн төсвийн орлого

2.1.Үндсэн мэдээлэл

Дундговь аймгийн 2017 оны төсвийн төсөлд төсвийн орлогыг нийт 4,727.1 сая төгрөг байхаар Сангийн яамнаас тооцсоныг аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн хурлаас 4,878.4 сая төгрөг болгон суурь орлогыг 151.3 сая төгрөг буюу 3.2 хувиар нэмэгдүүлсэн байна. Үүний 53.4 сая төгрөгийг татварын орлого /үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татвар - 20.0 сая, автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татвар - 33.4 сая/, үлдсэн 97.9 сая төгрөгийг татварын бус орлого буюу төсөвт байгууллагын үйл ажиллагааны орлого, тусгай шилжүүлгийн байгууллагын өөрийн орлогыг нэмэгдүүлсэн байна.

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн Хурлаас 2017 оны төсвийн төсөлд төсвийн орлогыг нийт 4,878.4 сая төгрөг байхаар тооцсоны 4,360.2 сая төгрөг буюу 89.3 хувийг татварын орлогоор, 518.2 сая төгрөг буюу 10.7 хувийг татварын бус орлогоор бүрдүүлэхээр тусгасан байна.

Төсвийн орлогын бүтцийг өмнөх оны батлагдсан төсвийн орлогын нэр төрөл болон үнийн дүнгээр харьцуулж үзэхэд бууны албан татварыг 0.684 сая төгрөгөөр бууруулж, бусад албан татварыг 5.0-94.2 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэн нийт 411.1 сая төгрөгөөр өсгөсөн байна.

2.2. Төсвийн төсөлд өгөх санал

Аймгийн 2017 оны төсвийн төсөлд 3 нэр төрлийн орлогыг төлөвлөсөн түвшинд төвлөрүүлэх, тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллагуудын өөрийн орлогыг 3.9 сая төгрөгөөр, Агнуурын нөөц ашигласны төлбөр, ан амьтан агнах, барих зөвшөөрлийн хураамжийг нэмэгдүүлэх, 2 нэр төрлийн орлогыг үндэслэлгүй төлөвлөсөн гэж үзэн, санал боловсруулан хүргүүлж байна.

/сая төгрөг/

№	Орлогын төрөл	Төлөвлөгөө	Хүлээгдэж буй гүйцэтгэл	Гүйцэтгэлийн хувь	2017 оны төсвийн төсөл	Аудитын санал
1	Хог хаягдлын үйлчилгээ	35.0	18.7	53%	45.0	Орлогыг бүрэн төвлөрүүлэх
2	Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр	45.0	29.2	65%	52.0	Орлогыг үндэслэлтэй төлөвлөх
3	Агнуурын нөөц ашигласны төлбөр, ан амьтан агнах, барих зөвшөөрлийн хураамж	-	30.5		-	Орлогын төлөвлөгөө тавьж өгөх
4	Тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллагуудын өөрийн орлого	68.0	-	0%	148.7	Орлогыг 3.1 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлэх
5	Газрын төлбөр	180.0	151.1	84%	190.0	Бүрэн ногдуулж, төсөвт төвлөрүүлэх
6	Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалтаар ашигласан усны төлбөр	40.0	20.6	51%	46.0	Орлогыг бүрэн төвлөрүүлэх

1. Хог хаягдлын үйлчилгээ:

2017 онд 35.0 сая төгрөгийн орлого төвлөрүүлэхээс эхний 10 сарын гүйцэтгэлээр 9.2 сая төгрөгийн орлого төвлөрч 26.2 хувийн биелэлттэй байна. Жилийн эцсийн хүлээгдэж буй гүйцэтгэл 25.8 сая төгрөг байгаа нь хог хаягдлын үйлчилгээний орлогын төлөвлөгөө тасрах хандлагатай байна.

Иймд Засгийн газрын хог хаягдлын норматив тогтоох, төлбөр тооцох аргачлалын дагуу аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгчдийн 55 дугаар тогтоолоор баталсан “Дунговь аймагт мөрдөх хог хаягдлын төлбөрийн жишиг үнэ”-ийн дагуу төлбөрийг тооцон, түүний хэрэгжилтэнд холбогдох албан тушаалтнууд хяналт тавин ажиллах шаардлагатай байна.

Дээрх жишиг үнээр аймгийн нийт хүн амд хог, хаягдлын үйлчилгээний хураамжийг тооцсон тооцооллоос харахад 2017 оны төлөвлөгөөнд тусгагдсан 105.0 сая төгрөгийн орлогын төлөвлөгөө биелэхээр харагдаж байна. Иймд Хог хаягдлын тухай

хуулийн 8.1.3-т /*хог хаягдлын менежментийг сайжруулахтай холбогдсон орон нутгийн хөтөлбөрийг батлах, түүний биелэлтэд хяналт тавих*/ заасны дагуу аймаг сумдын ИТХ, Засаг дарга нар эрх үүргээ хэрэгжүүлэх талаар шат шатандаа анхаарч, татварыг ногдуулан хурааж авбал дээрх орлогын төлөвлөгөө бүрдэх боломжтой гэж үзлээ.

2. Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөр:

Түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөрийн орлого 2014 онд 11.8 сая төгрөг, 2015 онд 5.6 сая төгрөгөөр тус тус тасарч, 2016 оны хүлээгдэж буй гүйцэтгэлээр 15.8 сая төгрөгөөр тасрах хандлагатай байна. Графикаар харуулбал:

2015 онд түгээмэл тархацтай ашигт малтмал ашигласны төлбөрийн орлогыг багаар төлөвлөсөнтэй холбоотой орлого харьцангуй бага хэмжээгээр тасарсан байна.

Төлөвлөгөө гүйцэтгэлийг харьцуулсан судалгааг графикаар харуулбал:

Графикаас харахад жилээс жилд орлогын гүйцэтгэл буурч байгаа ч төлөвлөгөөний хэмжээг өсгөж баталж байна.

2016 оны хүлээгдэж буй гүйцэтгэлээр 15.8 сая төгрөгөөр тасрах хандлагатай байхад 2017 оны төсвийн төсөлд орлогын төлөвлөгөөг 2016

оны батлагдсан төсвөөс 7.0 сая төгрөгөөр өсгөн баталсан үндэслэлгүй байна.

Сургуулийн нэр	Цайны газрын түрээсийн орлого / 7 сар/	ОНО 20% хассан дүн	Спорт заал	2017 оны төсвийн төсөл	Нэмэгдэх боломж
ЭДЦС	1,750.0	1,400.0	100.0	450.0	1,050.0
ГИЦС	1,400.0	1,120.0	100.0	500.0	720.0
3 сургууль	700.0	560.0	100.0	300.0	360.0
Дүн	3,850.0	3,080.0	300.0	1,250.0	2,130.0

Аймгийн Номын сангийн 2016 оны үйл ажиллагааны орлогын төлөвлөгөө 0.2 сая төгрөг ба 3 дугаар улирлын байдлаар завсрын аудит хийх явцад карт болон гэрээр ном олгох тасгийн орлогыг хамгийн багаар тооцоход 0.7 сая төгрөг орох боломжтой байсныг дутуу төвлөрүүлсэн зөрчил илэрсэн. Иймд үйл ажиллагааны орлогыг 1.0 сая төгрөгөөр төлөвлөх боломжтой гэж үзэж байна.

5. Газрын төлбөр:

2016 оны эхний 10 сарын байдлаар 180.0 сая төгрөгийн орлого төлөвлөснөөс гүйцэтгэлээр 102.5 сая төгрөгийн орлого төвлөрч 78 хувийн биелэлттэй буюу 28.8 сая төгрөгийн орлого тасарч, жилийн эцсийн хүлээгдэж буй гүйцэтгэл 84 хувийн биелэлттэй 28.8 сая төгрөгөөр тасрах хандлагатай байна.

Уг орлого нь 2016 оны хүлээгдэж буй гүйцэтгэлээр тасрах хандлагатай байгаа боловч 2017 оны төсвийн төсөлд орлогын хэмжээг 10.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлсэн байна.

Газрын төлбөрийн орлогын биелэлтийг сүүлийн 6 жилийн байдлаар авч үзлээ.

График 1

/мянган төгрөгөөр/

Графикаас харахад газрын төлбөрийн орлогын төлөвлөгөө сүүлийн гурван жил дараалан тасарч, 2016 оны байдлаар ч тасрах хандлагатай байна.

Орлогын төлөвлөгөө биелэхгүй байгаа нь хуульд заасан газрын төлбөр ногдох зүйлд ногдуулалтыг бүрэн хийдэггүй, ногдуулсан татварыг бүрэн төлөхгүй байгаатай холбоотой байна. Энэ талаар 2016 оны төсвийн төсөлд өгсөн саналд оруулсан боловч хэрэгжээгүй байна.

Тухайлбал:

- Эрдэнэдалай, Говь-Угтаал сумдаас бусад сумд зам, шугам сүлжээ буюу шилэн кабелийн газарт төлбөр ноогдуулахгүй байна. Энэ нь Газрын төлбөрийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.2-д “Газрын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд заасан зам, шугам сүлжээний газрын километр тутмаас”, мөн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.4-д “зам, шугам сүлжээний газрын километр тутмын газрын төлбөрийн доод хязгаар 1500 төгрөг, дээд хязгаар 7500 төгрөг”, Газрын тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1-д “Зам, шугам сүлжээний газарт цахилгаан, дулаан, хий, ус хангамж, ариутгах татуурга, зам тээвэр, холбоо, мэдээллийн зориулалтаар хот, тосгон, бусад суурины гадна олгогдсон газар хамаарна.” гэсэн заалтуудыг хэрэгжүүлэхгүй байна. Дээрх хуулийн заалтын дагуу цахилгааны болон холбооны шугам, сүлжээний газрын төлбөрийг доод хязгаараар тооцвол нийт 3.0 сая төгрөгийн орлого олох боломж байна.
- Эрдэнэдалай, Адаацаг сумд мал бүхий иргэдээсээ, Говь-Угтаал сум мал бүхий байгууллагаасаа бэлчээрийн төлбөрийг ноогдуулсан боловч гүйцэд төвлөрүүлээгүй, бусад сумд мал бүхий иргэдэд бэлчээрийн төлбөр ногдуулахгүй байна. Энэ нь Газрын төлбөрийн тухай хуулийн 6.1.1-д “бэлчээрийн зориулалтаар эзэмшиж, ашиглаж байгаа газрын төлбөрийг уг бэлчээрийн нэгж талбайн суурь үнэлгээний хувиар хонин толгойд шилжүүлсэн малын толгой тутамд ноогдуулж авна” гэж заасан нь биелэхгүй байна. Аймгийн хэмжээнд нийт мал бүхий этгээдээс хамгийн бага хувь хэмжээгээр татвар авахад 2.6 сая төгрөгийн орлого орох боломжтой байна.

Газрын дуудлага худалдаа:

Аймгийн 2017 оны төсвийн төсөлд газрын дуудлага худалдааны орлогыг өмнөх оны түвшингээр буюу 50.0 сая төгрөгөөр баталсан байна. 2016 оны эхний 10 сарын байдлаар 58.5 сая төгрөгийн орлого төвлөрч, төлөвлөгөөний биелэлт 117.0 хувьтай биелэгдсэн.

2013-2016 оны газрын дуудлага худалдааны орлогын төлөвлөгөө, гүйцэтгэлийг харьцуулсан судалгаа хийхэд: (Хүснэгт 1)

Хүснэгт 1

/сая төгрөг/

Үзүүлэлт	2013	2014	2015	2016
Төлөвлөгөө	40.0	50.0	100.0	50.0
Биелэлт	2.1	101.7	27.3	58.6
Хувь	5 %	203 %	27 %	117 %

Судалгаанаас харахад 2013 онд орлогын төлөвлөгөө бага дүнтэй төлөвлөсөн боловч биелээгүй харин 2014 онд төлөвлөгөө 203.3 хувьтай биелсэн нь 2014 оноос өмнө газрын дуудлага худалдаа зохион байгуулаагүй, газрын анхны үнийг авдаггүй байсантай холбоотой байна.

Тухайлбал 2014 онд аймгийн дүнгээр нийт 67 байршилд 22.37 га газрыг дуудлага худалдаа зохион байгуулахгүйгээр газрын анхны үнийг төлүүлэх замаар эзэмшүүлжээ.

2015 онд сумдад дуудлага худалдаа огт хийгдээгүй, аймгийн төвд 3 удаагийн дуудлага худалдаагаар нийт 0.56 га газрыг 2 иргэн, 1 аж ахуй нэгжид эзэмшүүлжээ.

2016 онд 4 байршилд газрын дуудлага худалдаа зохион байгуулж, 3 байршлын газрын дуудлага худалдаа амжилттай болж, орон нутгийн орлогод 3.3 сая төгрөгийг төвлөрүүлж, 1 байршилд бүртгүүлсэн иргэн, аж ахуй нэгж гараагүй тул дуудлага худалдаа болоогүй байна.

2016 оны газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд тусгагдсан газраас аймгийн Засаг даргын захирамжаар 37 иргэн, аж ахуй нэгж байгууллагад 6.59 га газрыг шинээр эзэмшүүлж газрын дуудлага худалдаа болон суурь үнээс 55.3 сая төгрөгийг орон нутгийн орлогод төвлөрүүлсэн байна.

2016 онд Дэлгэрцогт суманд сумын засаг даргын захирамжаар 3 байршилд 0.15 га газар дуудлага худалдаа зарлаж сумын төсөвт 2.8 сая төгрөгийг төвлөрүүлжээ. Цаашид төв замд холбогдсон Хулд, Луус зэрэг сумдууд газрын дуудлага худалдаа явуулж суурь үнийг нэмэгдүүлэх боломжтой. Мөн сумдын тухайн жил эзэмшүүлж, ашиглуулж байгаа газрын суурь үнийг бүрэн төлүүлэх хэрэгтэй байна.

6. Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалтаар ашигласан усны төлбөр:

Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалтаар ашигласан усны төлбөрийг 40.0 сая төгрөгөөр төлөвлөснөөс 2016 оны эхний 10 сарын гүйцэтгэлээр 11.3 сая төгрөгийн орлого төвлөрч 36.8 хувийн биелэлттэй буюу 28.7 сая төгрөгийн орлого тасарч, жилийн эцсийн хүлээгдэж буй гүйцэтгэл 51 хувийн биелэлттэй 19.4 сая төгрөгөөр тасрах хандлагатай байна.

Тус орлого 2014 онд 57.4 хувиар тасарсан бөгөөд 2015 онд 100.2 хувийн гүйцэтгэлтэй гарсан нь орлогын төлөвлөгөө 11.0 сая төгрөгөөр буурч батлагдсантай холбоотой байна.

Аймгийн БОАЖГ нь ус ашиглуулах дүгнэлтийг УИГ-ийн 2014, 2015, 2016 оны /Хоногт 100 шоометрээс их ус ашиглах, эрчим хүч, усан тээврийн зориулалтаар ашиглуулах дүгнэлтийг байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, 50-100 шоометр ус болон усан орчин ашиглуулах дүгнэлтийг сав газрын захиргаа, 50 шоометр хүртэлх ус ашиглуулах, хурын ус хуримтлуулж, хөв, цөөрөм байгуулах, суваг, шуудуу татах дүгнэлтийг аймаг, нийслэлийн байгаль орчны алба тус тус гаргана./ 2014 онд 11, 2015 онд 11, 2016 онд 9, 2017 онд 31 аймгийн төсвийн төсөлд өгөх санал.

Мөн Гурван сайхан сумын Салхитын мөнгө-алтны хүрдийн ордод үйл ажиллагаа явуулж буй “Жи ПИ ЭФ” ХХК болон Монгол-Ус ТӨААТҮГ-ын хооронд 2015 онд 333.0 сая төгрөг, 2016 онд 330.8 сая төгрөгийн ус ашиглах гэрээ байгуулсан байна. 2016 онд тус орд үйл ажиллагаа явуулаагүйгээс үйлдвэрлэлийн зориулалттай ус ашиглаагүй гэсэн тайлбарыг өгсөн. 2017 онд үйл ажиллагаа явуулвал тус орлого төвлөрөх боломжтой байна.

Гурав. Орон нутгийн төсвийн зарлага

Дундговь аймгийн 2017 оны төсвийн төсөлд нийт зарлагыг 10,398.8 сая төгрөг байхаар тооцсон нь 2016 оны батлагдсан төлөвлөгөөнөөс 7 хувь буюу 783.7 сая төгрөгөөр бууруулан төлөвлөсөн байна.

Орон нутгийн төсвийн зардлын сүүлийн 6-н жилийн төлөвлөгөөг харьцуулж үзвэл: (График 2)

График 2

сая төгрөг

Төсвийн зардлын төлөвлөгөө 2010-2014 он хүртэл тогтмол өсөлттэй байснаа 2015 онд - 193,104.0 сая төгрөгөөр, 2016 онд 403.9 сая төгрөгөөр, 2017 оны төсвийн төсөлд 783.6 сая төгрөгөөр буурсан байна.

2017 оны төсвийн төсөлд өмнөх оны дүнгээс бууруулан тооцсон зарим зардлыг авч үзвэл:

Цалин, хөлс болон нэмэгдэл урамшуулалын зардлын хэмжээг 1.8 хувиар,

Тавилга эд хогшилыг 100.0 хувиар бусад зардлуудыг 1-61 хувиар бууруулахаар, харин мэдээлэл технологийн зардлыг 167 хувиар, төрөөс иргэдэд олгох тэтгэмж, урамшуулалын зардлыг 21.2 сая төгрөгөөр нэмж батлахаар төлөвлөсөн байна.

Дөрөв. Хөрөнгийн үр ашгийг дээшлүүлэх чиглэлээр цаашид судалж шийдвэрлэвэл зохих асуудлын талаар

Асуудал 3.1: Хөрөнгө оруулалтын болон орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хийгдэж байгаа ажлын талаар:

2017 онд Төсвийн тухай хуулийн дагуу Орон нутгийн хөгжлийн нэгдсэн сангаас аймгийн ОНХС 1,422.6 сая төгрөг, сумдын ОНХС 892.3 сая төгрөгийн санхүүжилт хуваарилагдахаар төсөв батлагдсан байна.

2017 онд аймгийн ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хөрөнгө оруулалт, хөтөлбөр төсөл арга хэмжээний жагсаалтыг Төсвийн тухай хууль, холбогдох журамд нийцсэн эсэхийг хянаж аймгийн ОНХС-ийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэхэд хууль журмын хувьд зөрчилтэй ажлын жагсаалтийг дараах хүснэгтээр харууллаа.

№	Өгөөжүүд	Төсөвт өртөг /сая төгрөгөөр /	Тайлбар	Зөрчигдсөн хууль, журмын заалтууд
1.	Мандалговь хотын хуучин орон сууц /9, 13-р байр/ - ны гадна фасадны ажил	177.8	Иргэдийн саналаар дэмжигдсэн, орон нутгийн өмчид бүртгэлгүй, иргэдийн хувийн өмчлөлд байдаг орон сууцанд төсвийн хөрөнгөөр засвар үйлчилгээ хийх	Сангийн сайдын 2014 оны 43 дугаар тушаалаар баталсан “Орон нутгийн хөгжлийн сангийн заавар батлах тухай” журмын 7 дугаар зүйлийн 7.2.2. а/ Орон нутгийн өмчийн барилга байгууламж бий болгох, их засвар хийх
2.	Зөөврийн угсардаг тайз, гэрэлтүүлэг	80.0	Төсөв хийгдээгүй	Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.6.6-д /тухай

3.	Зава Дамдины нэрэмжилт бүтээн байгуулалтын ажил /Соёл амралтын хүрээлэнгийн тохижилт, Чагдаржавын талбайн гэрэлтүүлэг, тохижилт/	100.0	Зураг төсөв хийгдээгүй	шатны төсвөөс санхүүжүүлэхээр хуулиар тогтоосон чиг үүргийг зөвхөн тухайн шатны төсвийн санхүүжилтээр санхүүжүүлнэ/
4.	Аймгийн төвийн хогийн менежмент	50.0	Ямар ажил хийгдэх нь тодорхой бус, төсөв хийгдээгүй.	6.6.2-т /төсвийн захирагч нь төсвийн асуудлаа өөрийн харьяалагдах дээд шатны төсвийн захирагчаар дамжуулан шийдвэрлүүлдэг байна/
5.	5 сумын хэсгийн төлөөлөгч, цагдаагийн мотоцикл	10.0	Улсын төсвөөс санхүүждэг байгууллага, Иргэдийн саналаар дэмжигдээгүй, төсөв хийгдээгүй,	60.3.3-т /Нийт эрх ашигт нийцээгүй үйл ажиллагаанд зарцуулахыг хориглоно/, 60,3,6-д /Орон нутгийн иргэдийн саналыг аваагүй зардал арга хэмжээнд зарцуулахыг хориглоно/
6.	10 багийн Засаг даргыг унаажуулах	20.0	Сумд өөрийн төсвөөр шийдэх боломжтой, иргэдийн саналаар дэмжигдээгүй, төсөв хийгдээгүй,	2012 оны 244 дүгээр тушаалаар баталсан “Орон нутгийн төсвийн төсөл боловсруулах журам батлах тухай” журмын 6 дугаар зүйлийн 6.3.3.-т /хөрөнгө, оруулалтын төсөл хөтөлбөр арга хэмжээ нь хуульд заасны дагуу техник, эдийн засгийн үндэслэл хийгдсэн, зураг төсөв нь батлагдсан, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ хийгдсэн, бусад зөвшөөрөлтэй байх/
7.	Сайнцагаан сумын ЗДТГ-ын их засвар /Нэг цэгийн үйлчилгээний төв/	200.0	Сум өөрийн төсвөөр шийдэх боломжтой, төсөв хийгдээгүй	
8.	Зүүн бүсийн сум дундын Эрүүл мэндийн төвийн ажилчдын байрны их засвар	55.5	Аймагт иргэдийн саналаар дэмжигдээгүй, сум өөрийн төсвөөр шийдэх боломжтой,	
9.	Хөтөлбөр арга хэмжээ	100.0	Хэрэгжүүлэх төсөл хөтөлбөр арга хэмжээ тодорхой бус	
10.	Зураг төсөв	70.0	Ямар ажил хийгдэх нь тодорхой бус,	

	Нийт хөрөнгө оруулалтын дүн	863.3		
--	--	--------------	--	--

Дээрх зөрчилтэй 863.3 сая ᠔^᠑ айргийн хөрөнгө оруулалт, төсөл арга хэмжээг, жагсаалтад оруулах эсэхийг дахин хэлэлцэж Төсвийн тухай хууль, Сангийн сайдын 2014 оны 43 дугаар тушаалаар баталсан “Орон нутгийн хөгжлийн сангийн заавар”, Сангийн сайдын 2012 оны 244 дүгээр тушаалаар баталсан “Орон нутгийн төсвийн төсөл боловсруулах журам батлах тухай” журамд нийцүүлэн дахин төлөвлөж батлуулах шаардлагатай байна.

Мөн сангийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх төсөл хөтөлбөр арга хэмжээ, төлөвлөхдөө иргэд, сумдаас гарсан саналаас гадна аймаг хөгжүүлэх дунд хугацааны ерөнхий төлөвлөгөөтэй уялдуулж байх нь зүйтэй.

Аудитын газрын 2014, 2015, 2016 онд хийсэн нийцлийн аудитын тайлангаас харахад улс, орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хийгдэх хөрөнгө оруулалтыг үр ашигтай зохион байгуулаагүйгээс хийгдсэн зарим ажил чанарын шаардлага хангахгүй, гүйцэтгэл удаашрах, ажил чанаргүй болох, худалдан авсан хөрөнгийн ашиглалт хангалтгүй, хэрэгжүүлж буй хөрөнгө оруулалт, төсөл арга хэмжээний хэрэгжилтэд захиалагчийн хяналт тавиагүй зэрэг зөрчлүүд жилээс жилд давтагдсаар байна.

Орон нутгийн хөгжлийн сангийн (ОНХС) хөрөнгөөр хийгдэж буй зарим төсөл арга хэмжээнүүд иргэдийн санал аваагүй, санал асуулгаар дэмжигдээгүй, хөрөнгө оруулалтын бус урсгал зардлын шинжтэй олон жижиг ажил хийгдэж байгаа нь үр нөлөө багатай байна.

Энэ нь Сангийн сайдын 2014 оны 43 дугаар тушаалаар баталсан "Орон нутгийн хөгжлийн сангийн заавар"-ын 1.2-т "ОНХС-ийн зорилго нь орон нутгийн хөгжлийг дэмжих, бүс нутгийн тогтвортой байдлыг хангасны үндсэн дээр иргэдийн тогтвор суурьшилтай амьдрах орчин бүрдүүлэхэд чиглэгдэнэ" гэсэн заалттай нийцэхгүй байна.

Сумдад худалдан авах ажиллагааны чиглэлээр мэргэшсэн дадлага туршлагатай гишүүд дутмаг байдгаас шаардлага хангахгүй оролцогчтой шууд гэрээ байгуулах, тендерийг хүчингүй болгож, тендерт шалгараагүй иргэн аж ахуй нэгжтэй гэрээ байгуулж, гэрээний биелэлтийг хянаж дүгнэдэггүй, ажил гүйцэтгэх гэрээнд хүлээх хариуцлагыг тодорхой тусгаж өгөөгүйгээс гэрээний хугацаанд ажлаа хийж дуусгаагүй зөрчлүүд гарч байна.

Мөн сангийн хөрөнгөөр хийгдэх ажлын төсвийг нарийвчилсан тооцоо судалгаагүй хэт өндөр зардлаар төлөвлөн, иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлаар батлуулж байна.

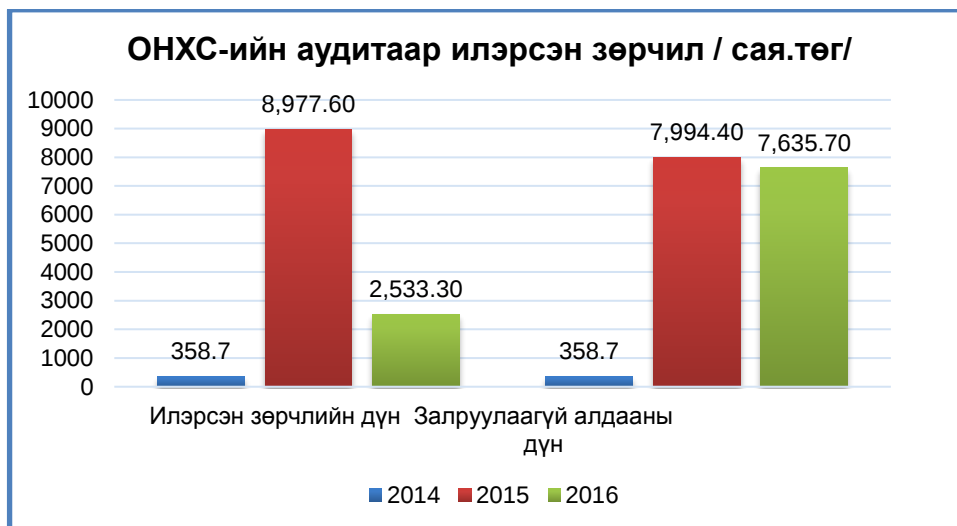
Дээрх байдлаас дүгнэхэд төсвийн захирагч нар төсвийн хөрөнгийг хэтэрхий үрэлгэн, үр дүнгүй, үр ашиггүй арга хэмжээнд, хяналтгүйгээр зарцуулсаар байгаа нь харагдаж байна.

ОНХС-ийн хөрөнгийн зарцуулалтад хийсэн нийцлийн аудитаар илэрсэн алдаа, зөрчлийн дүнг харьцуулсан судалгаа хийхэд залруулагдаагүй алдаа 2015 онд 2014 оноос 7.6 сая төгрөгөөр өссөн байна.

Харин залруулагдаагүй алдаа 2016 онд 2015 оноос 6,216.8 сая төгрөгөөр буурсан хэдий ч өмнөх жилүүдэд гарсан алдаа зөрлүүд давтагдан гарсаар байна.

2014,2015, 2016 онд ОНХС-ийн хөрөнгийн зарцуулалтад хийгдсэн нийцлийн аудитаар илэрсэн зөрчлийн судалгаа

Санал: Иргэдийн оролцоог хангаж, тэдний гаргасан, дэмжигдсэн саналыг орон нутгийн хөгжлийн бодлого хөтөлбөртэй уялдуулан эрэмбэлж, орон нутгийн хөгжилд үр өгөөжтэй, иргэдийн амьдралд тэргүүлэх ач холбогдолтой хөтөлбөр төсөл арга хэмжээг төлөвлөх, сонгон шалгаруулалтыг холбогдох хууль, заавар журмын дагуу явуулж, хөрөнгө оруулалтын төсөл арга хэмжээний бэлтгэл ажил, худалдан авах ажиллагаа, захиалагчийн хяналтыг шаардлагын хэмжээнд хэрэгжүүлэхэд ажил хариуцсан мэргэжилтнүүдийг сургаж мэргэшүүлэх ажлыг зохион байгуулах, хөрөнгө оруулалтын ажлын гүйцэтгэлд тавих хяналтыг сайжруулах, орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хийгдэх ажил, ажлын төсвийг нарийн тооцоо судлагаатай, оновчтой төлөвлөж хэрэгжүүлэх замаар чанар, үр ашгийг дээшлүүлэх шаардлагатай байна.

Асуудал 4.2: Орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газруудын үйл ажиллагаа

Орон нутгийн өмчийн газар нь Орон нутгийн өмчийн албаны дүрмийн 2.13-т /И рон нутгийн өмчит хуулийн этгээдээс дагаж мөрдөх төлөвлөлт, ашиг орлогын хуваарилалт, цалин хөлсний норм, нормативыг тухайн ТУЗ-өөр дамжуулан тогтоох, санал боловсруулж шийдвэрлүүлэх./ заасныг хэрэгжүүлэхгүй байгаагаас тэдгээрийн үйл ажиллагаа урсгалаар, үр ашиггүй явагдаж байна.

ЭЭС-уудын хувьд ОНӨААТҮГ гэсэн статусаар үйл ажиллагаа явуулж байгаа нь тохиромжтой бус байгаа тул түүнийг шийдвэрлэх нь зүйтэй. ЭЭС-ийн санхүүгийн үйл ажиллагааны талаарх мэдээллийг хавсралт №1-т орууллаа.

[illegible]

/î ýí ãàí ò° ãđ° ã° ° đ/

3. 2016 онд орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар 70.0 сая төгрөгөөр машин худалдан авсан нь МУИХ-ын 2016 оны 09 сарын 09-ний өдрийн “Монгол Улсын 2016 оны төсвийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай” 47 дугаар тогтоолын 1.6-д /төсвийн хөрөнгөөр автомашин шинээр худалдан авахгүй байх;/, 1.7-д /эмнэлгийн түргэн тусламж, онцгой байдал, авлигатай тэмцэх, тагнуул, төрийн тусгай хамгаалалт, прокурор, цагдаагийн эргүүл хамгаалалт, шүүхийн шинжилгээний алба, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх алба, хил хамгаалах, батлан хамгаалах салбарын байгууллагаас бусад бүх шатны төсвийн байгууллага албан ажлын хэрэгцээнд нэгээс илүү автомашин хэрэглэхийг зогсоож, тээвэр, шатахуун, сэлбэг хэрэгсэл, үйлчилгээний бусад зардлыг бууруулах;/ заасныг зөрчиж байна.
4. Гурвансайхан суманд 2015 оны Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр хийгдсэн 165.3 сая төгрөгийн төсөвт өртөгтэй “Сумын 35/04 квт-ын хүчин чадалтай 250 квт дэд өртөө, гадна цахилгаан угсралтын ажил” хийгдсэн боловч 2016 онд ашиглагдахгүй байгаа юм байна. Энэ талаар судалж шийдвэрлэн, төсвийн орлогыг нэмэгдүүлэх боломж байна.

Дундговь аймгийн 2017 оны төсвийн төсөлд хог, хаягдлын үйлчилгээний

хураамжийн орлогыг 2017 оны төсөвт өмнөх оны түвшингээс бууруулахгүйгээр 51.7 сая төгрөгөөр төлөвлөх, газрын төлбөрийг бүрэн ногдуулж, төсөвт төвлөрүүлэх, төсвийн хөрөнгийн үр ашгийг сайжруулах талаар санал өглөө.

Цаашид төсвийн ил тод байдлыг хангах үүднээс Шилэн дансны тухай хуулийг бүрэн хэрэгжүүлж ажиллах, төсвийн төлөвлөлт, хяналтын тогтолцоог улам боловсронгуй болгох, хууль эрх зүйгээр зохицуулсан татварыг төсөвт бүрэн оруулах арга хэмжээ авах, улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр өгөөжийг сайжруулах, санхүү, төсвийн зохистой удирдлагыг хэрэгжүүлэх, хариуцлагатай байх, төсвийн зарцуулалтанд тавих хяналтыг сайжруулах шаардлагатай байна.

ДУНГОВЬ АЙМГИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

2016.12.01

Хавсралт № 1
/мянган төгрөг/

Д/д	Сумдын нэр	Санхүүгийн байдал						2015 оны орлого, зарлага				
		Мөнгөн хөрөнгө	Авлага	Эм, барааны үлдэгдэл	Үндсэн хөрөнгө	Үүнээс барилга	Өглөг	Борлуулалтын орлого	Нийт зардал	Үүнээс		Ашиг, алдагдал
										Цалин НДШ	Эм барааны зардал	
1	Агуй	34.0	190.0	7,121.4	1,752.0		522.5	39,542.4	38,611.5	8,063.4	28,471.5	930.9
2	Агуй	1,033.2	5,229.8	9,118.3	2,815.3		2,874.7	51,860.4	47,786.0	7,808.7	38,557.0	4,074.4
3	Агуй-Орлого	24.8	1,085.8	10,055.1	2,487.3		5,851.5	39,041.8	38,396.7	6,801.7	30,022.9	645.1
4	Цагаандэлгэр	Аудит хийгдээгүй										
5	Агуй	1,043.1	12,295.8	4,349.2	19,083.3	18,144.1	20,427.3	24,912.2	23,017.0	3,285.6	17,342.1	1,895.2
6	Агуй	152.5	441.9	4,114.6	6,865.0	4,780.6	5,686.5	39,044.1	39,259.7	9,443.7	26,325.5	(215.6)
7	Агуй	28.9		8,090.9	28,387.3	24,814.5	7,861.8	47,188.8	50,258.7	11,497.3	34,954.7	(3,069.9)
8	Агуй	46.7	835.8	4,754.3	65,973.0	60,559.0	9,979.3	29,017.9	33,354.4	10,195.6	21,812.8	(4,336.5)
9	Орлого	28.5	190.0	9,465.0	42,584.5	36,921.9	6,462.9	47,836.3	48,271.2	10,004.0	35,748.7	(434.9)
10	Орлого	351.8	221.1	8,598.7	15,634.6	12,643.1	3,502.8	35,098.2	33,325.5	9,920.1	20,913.2	1,772.7
11	Агуй	495.7	639.8	4,554.7	35,666.8	26,782.8		58,226.5	58,420.7	13,098.6	39,765.4	(194.2)
12	Агуй	52.0	687.6	2,175.8	33,294.6	29,468.3	8,435.1	13,691.4	17,484.1	7,872.9	8,369.5	(3,792.7)
13	Сайнцагаан	19.0	359.7	2,196.0	1,944.0		6,048.7	30,208.0	31,382.9	7,390.6	21,906.6	(1,174.9)
14	Эрдэнэдалай	28.8	2,259.2	14,518.0	12,643.8	7,043.6	11,571.1	61,022.2	59,158.5	11,013.3	45,236.1	1,863.7
15	Адаацаг	36.2	10,253.6	20,996.8	2,444.0		11,190.4	70,677.6	66,186.7	8,154.4	54,367.4	4,490.9
	Дүн	3375.2	34690.1	110108.8	271575.5	221157.9	100414.6	587367.8	584913.6	124549.9	423793.4	2454.2

